

miljöpartiet de gröna

VÄSTMANLAND

Västerås
Västmanlands sjukhus Västerås

**Regionpolitiskt handlings-
program 2022-2026**

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1. En värld full av liv	4
FAKTARUTA - Vad gör Regionen?	5
2. Miljö, klimat och infrastruktur	6
2.1 Natur och miljö	6
Regionens miljöarbete	7
Kemikalier	7
Läkemedelsrester	7
Plast- och engångsartiklar	8
Ett rikt växt- och djurliv	9
2.2 Klimat och energi	11
Regionens verksamhet	12
2.3. Hållbara transporter och kollektivtrafik	13
Kollektivtrafik	14
2.4 Mat	16
2.5 Digital infrastruktur	17
2.6 Resiliens och beredskap	18
3. Människan	20
3.1 Demokrati och inflytande	20
3.2 Jämställdhet och mångfald	21
3.3 Hållbart arbetsliv	23
Inflytande och kompetensutveckling	24
Förkortad arbetstid	25
Till och från jobbet	26
3.4 Kultur, bildning och idrott	27
Frihet och föränderlighet	27
Idrott och friluftsliv	28
3.5 Folkhälsa	29
4. Hälso- och sjukvård	31
4.1 Nära vård	31
4.2 Jämlik och jämställd hälso- och sjukvård	32
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	33
4.3 Hälsofrämjande arbete	34
4.4 Psykisk ohälsa och psykiatri	35
4.5 Tandvård	37
4.6 Sjukhusvård	38

4.7 Beroendevård	39
4.8 Digitalisering och e-hälsa	40
4.9 Vinster i välfärden	42
5. Ekonomi och regional utveckling	43
5.1 Ekonomi och styrning	43
5.2 Näringsliv och regional utveckling	44
Stödet till små och idéburna företag	45
Delnings- och cirkulär ekonomi	45
Kulturella och kreativa näringar	45
Ekoturism och besöksnäring	46
Lokal livsmedelsproduktion	46
Industri och teknik	47
5.3 Forskning och utveckling	48
5.4 Arbetsmarknad och livslångt lärande	49
Kompetensförsörjning	49
6. Omvärlden	52
6.1 Regionernas framtid	52
6.2 Samverkan - Västmanland i Sverige, EU, världen	52

1. En värld full av liv

Vi som engagerar oss i Miljöpartiet de gröna i Västmanland är en del av en global grön rörelse som kämpar för en bättre framtid för både människor, djur och natur. Vi bygger vår politik på solidaritet, långsiktighet, vetenskap och empati. Ibland kallas vi drömmare. Det är ett epitet vi bär med stolthet. För om vi inte ens kan drömma om en bättre värld, hur ska vi då kunna skapa den?

Miljöpartiet driver grön politik för att säkra ett hållbart samhälle för fria och välmående människor. Vi är beredda att ta de beslut som krävs för att möta de skenande klimatförändringarna, ohållbar resursförbrukning och förlusten av biologisk mångfald. Hellre en radikal politik än radikala förändringar av planetens och mänsklighetens levnadsvillkor.

Genom att stå upp för barnens framtid, natur och djur och mänskliga och demokratiska rättigheter i varje mötesrum, i varje förhandling, i varje talarstol - från ett nämndmöte i Köping till ett FN-toppmöte i New York - så hotar vi Gröna starka ekonomiska och auktoritära intressen världen över. Fossilindustrin, patriarkatet och fascismen ger sig inte självmant, utan mobiliserar starkt motstånd. Men liksom maskrosen som tränger genom asfalten fortsätter vi att envist stå upp för en ljusare framtid och en värld full av liv.

Vill du vara med? Bli medlem! www.mp.se/bli-medlem

I det här programmet har vi samlat den politik vi ser behövs för att Region Västmanland ska vara en del av lösningen, både i världen och för oss som bor och verkar här.

Vi vill arbeta aktivt med FNs globala mål i Agenda 2030, och våra mest prioriterade områden kommande mandatperiod är:

- Klimat - Tiden för enbart långsiktiga mål är förbi, nu måste klimatfrågan tas på allvar med akuta insatser för att nå nollutsläpp snarast.
- Miljö och Resurshushållning - Regionen ska föregå med gott exempel och ställa höga krav på miljöhänsyn på både egna verksamheter och

leverantörer samt arbeta för att förebygga och minska onödigt användande av fysiska resurser.

- Demokrati - En stark demokrati måste utvecklas och värnas varje dag, inte minst med satsningar på kunskap, kultur, jämställdhet och mångfald samt genom god insyn i regionens demokratiska processer.
- Solidaritet och hälsa - En välfungerande gemensamt finansierad hälso- och sjukvård, goda uppväxtvillkor och minskade klyftor är förutsättningar för en hållbar framtid.

FAKTARUTA - Vad gör Regionen?

Region Västmanland har cirka 7000 anställda och har en årlig intäkt på cirka 10 miljarder kronor. Intäkterna kommer främst från skatten som är cirka en tredjedel av den totala inkomstskatten men även statliga bidrag är en viktig intäkt.

Regionen ansvarar för länets hälso- och sjukvård, sjukhusen, vårdcentralerna, barn- och mödravård, tandvård, 1177, ambulans- sjuktransporter. Regionen ansvarar även för länets kollektivtrafik d v s den trafik som sker mellan kommunerna genom bussar VL/Svealandstrafiken och tåg Mälartåg och Tåg i Bergslagen i samverkan med omkringliggande Regioner.

Dessutom har man ett regionalt utvecklingsansvar för näringslivsutveckling och infrastruktur i länet och man delar t ex ut näringslivsstöd till företag. Man arbetar även med samverkan mellan kommuner, näringsliv och utbildningsaktörer.

Regionen har också ansvar för kultursamverkansmodellen och den länsövergripande kulturen och idrotten och fördelar t ex medel till länsbildningsförbund och länsidrottsförbund. Regionen äger och driver

Länsmuséet och Tärna folkhögskola och äger tillsammans med Västerås stad Västmanlandsmusiken och Västmanlands länsteater.

Regionens övergripande inriktning och arbete styrs genom den av politiken beslutade så kallade RUSen, Regional utvecklingsstrategi som gäller för åren 2020-2030. RUSen omfattar frågor som är kopplade till hela länets utveckling.

Regionens högsta politiska organ är Regionfullmäktige som består av 77 ledamöter, man kan säga att det är Regionens riksdag. Regionfullmäktige beslutar årligen om en Regionplan och en budget. Regionstyrelsen består av 15 ledamöter och är fullmäktiges verkställande organ, man kan säga Regionens regering,

Det politiska arbetet granskas av en revision som regelbundet följer upp hur politiska beslut genomförs och kommer med rekommendationer och förslag till förbättringar till Regionstyrelsen och Regionfullmäktige.

2. Miljö, klimat och infrastruktur

2.1 Natur och miljö

Miljöpartiet vill skapa ett hållbart samhälle, där vår livsstil inte längre hotar arter eller ekosystem och därmed i förlängningen oss själva. Att uppleva och njuta av naturen skapar dessutom livskvalitet för många människor. Tack vare vår fantastiska allemansrätt och det viktiga strandskyddet ger vår svenska natur upplevelser, kunskap och livskvalitet för allt fler. Naturupplevelser blir allt viktigare för folkhälsan och för den växande besöksnäringen.

Biologisk mångfald behövs bland annat för att vi ska kunna få mat, och för att vi ska ha stabila ekosystem. Men runt om i världen riskerar nu många arter och deras livsmiljöer att försvinna på grund av människans framfart. Forskare talar om att vi i detta nu håller på att förorsaka den sjätte massutrotningen av liv under vår planets historia.

Region Västmanland har som politisk organisation marginellt inflytande över naturvården i länet. Ansvaret för skogs-, mark- och vattenmiljöer samt djurfrågor ligger främst hos kommunerna där Länsstyrelsen ansvarar för samordning och tillsyn i länet. I detta program lyfts därför inte den typen av frågor utan vi fokuserar på Regionens egen organisation. Men för att våra väljare ska veta vilken politik vi driver på nationell och lokal nivå finns sist i kapitlet ett avsnitt ur vårt nationella politiska handlingsprogram under rubriken Ett rikt växt- och djurliv.

Regionens miljöarbete

Region Västmanland har ett Miljöprogram som gäller 2018-2022 men granskningsrapporten som gjordes av Regionens revisorer 2019 påpekar att man behöver utveckla mätbara mål för miljöarbetet och öka styrningen inom miljö- och klimatarbetet. Det finns inte heller några tydliga miljömål som följs upp i Regionens årsberättelse. Vi ser mycket allvarligt på detta och vi kommer därför att lägga stort fokus på att under nästa mandatperiod se till att dessa brister blir åtgärdade.

Kemikalier

Användningen av skadliga kemikalier ökar kraftigt i samhället. Många kemikalier ger allergier, är hormonstörande och cancerframkallande. De hotar människors hälsa och den biologiska mångfalden. De skadliga kemikalierna påverkar både vattnet, luften och marken. Region Västmanland behöver ta ett helhetsgrepp om kemikaliefrågan och ta fram en handlingsplan för hur skadliga kemikalier ska hanteras inom organisationen, hur exponeringen av skadliga ämnen ska minska och öka kunskapen bland anställda om kemikaliers påverkan.

Läkemedelsrester

Läkemedelsrester som förs ut i vattnet är ett stort problem då det har negativ påverkan på såväl fiskar, andra levande organismer och människor. Det är kommunerna som ansvarar för vattenreningsverken och i Västmanland finns idag inga reningsverk som har möjlighet att rena avloppsvatten från läkemedelsrester. Det pågår mycket forskning och det är viktigt att Region Västmanland i

samverkan med kommunerna för en dialog och utvecklar metoder och verktyg för att minska farliga utsläpp.

Det finns också vissa åtgärder som Regionen kan göra på egen hand. Det kan exempelvis vara att införa egen rening på vissa särskilt utsatta avdelningar. Aktivt samarbeta med apotek och patienter för att lyfta vikten av att lämna in kasserade läkemedel. Ge stöd och återkommande utbildning för att läkare och apotek ska kunna välja de minst miljöbelastande läkemedlen.

Ett fortsatt arbete med att minska onödig användning av antibiotika är viktigt för att motverka antibiotikaresistens, som riskerar många människors liv och hälsa.

Plast- och engångsartiklar

Plastrester förstör allt mer i hav och natur. Djur och organismer runt om i världen dör som en direkt konsekvens av plaster. Region Västmanland ska vara ett föredöme, mängden plast- och engångsmaterial måste minska, den plast som används måste återvinnas och de engångsartiklar som måste användas ska tillverkas av återvunnet material eller fossilfritt material.

VI VILL

- att Regionens miljöprogram har mätbara, tidsatta mål som regelbundet följs upp
- öka resurser och stöd till förvaltningarna i deras miljö- och resursbesparingsarbete
- ta fram en handlingsplan för att minska skadliga kemikalier i samhället
- förstärka Regionens arbete med att minska utsläpp av läkemedelsrester i vattnet
- fortsätta arbetet med att minska onödig användning av antibiotika
- ta fram en handlingsplan för att minska plast- och engångsartiklar
- ställa höga miljökrav vid upphandling.

UR MP RIKS POLITISKA HANDLINGSPROGRAM
och Programfördjupning om biologisk mångfald

Ett rikt växt- och djurliv

Jordbruket Miljöpartiet vill ha en variation av både stora och små lantbruk. Sverige ska öka sin förmåga till självförsörjning för såväl baslivsmedel som foder och bli oberoende av fossila bränslen och andra importerade insatsmedel. Vi vill främja odlingsmetoder som ökar jordens bördighet och kolinlagring och som bidrar till biologisk mångfald. Arealen naturbetesmarker bör fördubblas och jordbruksmarkerna bör få ett starkare skydd från exploatering. Vi vill påskynda omställningen till ekologiskt jordbruk. År 2030 ska minst hälften av jordbruksmarken brukas ekologiskt.

Skogen Miljöpartiet vill bland annat stärka arbetet för hyggesfritt skogsbruk och öka stödet till natur- och kulturmiljövård i skogen. Vi vill använda ekonomiska styrmedel för att göra det gynnsamt för markägare att skydda och återställa natur. Statens bolag Sveaskog ska utvecklas till en föregångare i hållbart skogsbruk och inte avverka skogar med höga naturvärden.

Haven Vi måste främja livet i haven genom att ställa om till ett hållbart fiske, inom EU och globalt. Vi vill stödja det hållbara och småskaliga kustnära fisket, förbjuda destruktiva fiskemetoder som bottentrålning och stärka kontrollen för att stoppa illegalt fiske. Subventioner som leder till överfiske måste fasas ut, och miljögifter, övergödning och ljudföroreningar ska minska. Minst 30 procent av alla hav ska skyddas till 2030.

Avfall Vi vill strama upp lagstiftningen om hantering av avfall, och skärpa straffen för brott mot denna, så att det avskräcker från otillåten dumpning av avfall på såväl land som i vatten och från otillåten export av avfall.

Föroreningar Vår natur, sjöar och hav ska vara fria från gifter och föroreningar. Vi vill minska näringsläckage och spridning av miljögifter, föroreningar och skräp i hav, sjöar och vattendrag.

Dricksvattnet Miljöpartiet vill skapa en hållbar vattenförsörjning och säker tillgång till rent vatten i ett föränderligt klimat, genom ett starkare lagstadgat skydd, större insatser för klimatanpassning, bättre kemikaliekontroll och nya finansieringslösningar för långsiktiga investeringar. Vi vill stärka skyddet för viktiga dricksvattentäkter.

Djur Vi vill minimera djurtransporterna och vill att alla djur ska bedövas före slakt, snabbt och smärtfritt. Metoder som inte lever upp till detta måste upphöra, till exempel nuvarande elbedövning av slaktkyckling och koldioxidbedövning av grisar och fiskar. Miljöpartiet vill förbjuda minkfarmning och burhållning av höns. Vi vill också att alla lantbruksdjur ska ha rätt till utevistelse och bete i så stor utsträckning som väder och årstid medger det. Myndigheter, kommuner och regioner ska ta hänsyn till djurvälstånd i beslutsfattande och offentlig upphandling.

Rovdjuren Våra rovdjursstammar ska vara långsiktigt livskraftiga. Innan dess ska ingen licensjakt bedrivas, utan enbart skyddsjakt mot rovdjur som har orsakat skada eller som har uppträtt oskyggt mot människor. Det betyder att vi i dagsläget inte vill se licensjakt på lodjur, järv eller varg. Samtidigt vill vi säkerställa att samhället bidrar ekonomiskt till åtgärder som förebygger rovdjursangrepp på tamdjur och ger ersättning när angrepp inträffat. Region Västmanland nominerar representanter till Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation. Vi anser att naturvårds- och bevarandeintresset i delegationen behöver stärkas.

Biologisk mångfald Miljöpartiet vill fortsätta att öka de statliga resurserna till naturskydd. Resurserna ska vara tillräckliga för att bevara kvarvarande nyckelbiotoper, naturskogar, våtmarker och andra biologiskt värdefulla områden, inklusive tätortsnära natur. Miljöpartiet vill att myndigheter och statliga bolag med stort markinnehav – och därmed stor påverkan på biologisk mångfald – ska få direktiv som ger dem en nyckelroll som föredöme för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Strandmiljöer är viktiga för

många växt- och djurarter samtidigt som strandnära byggande är ett problem för dem. Miljöpartiet vill fortsätta att värna strandskyddet och stärka tillsynen.

Invasiva arter Genom att vi reser mer och på grund av klimatförändringar etablerar sig och sprids arter i ett område där de inte tidigare har funnits och gör skada genom att hota lokala arter eller hela ekosystem. I Västmanland är exempel på invasiva arter sjögull, parkslide och jätteloka. Sådana arter är idag ett av de största hoten mot biologisk mångfald globalt. Miljöpartiet vill stärka arbetet mot invasiva arter.

2.2 Klimat och energi

Vi står mitt i en brinnande klimatkris, nu kan vi inte peka på någon annan, någon annanstans eller någon annan tid. Miljöpartiet de gröna har antagit en omfattande klimatfärdplan, och en viktig del av det arbete som måste göras har Regionen starkt inflytande över. Regionen måste ta ansvar för en grön omställning, och ta kraftfulla beslut för att nå nettonollutsläpp så snart som möjligt. Tiden för långsiktiga mål är förbi, nu måste klimatkrisen tas på allvar med akuta insatser.

Det regionala utvecklingsansvaret ger Regionen mandat att aktivt verka för en klimatsmart region, för att samordna insatser mellan kommuner, näringsliv och civilsamhället. Regionen är även en viktig instans för att påverka andra myndigheter och regeringens beslut i området. Miljöpartiet kommer alltid vara en röst för ett mer hållbart och solidariskt samhälle, och för att klimat- och miljöhänsyn ska genomsyra alla beslut.

Minskad energiförbrukning och grön energi är viktiga delar i ett klimatneutralt samhälle. Regionen ska aktivt verka för en utbyggnad av vind- och solkraft. Alla verksamheter som finansieras av Regionen ska ha tydliga krav på sig att arbeta för en omställning till ett mer hållbart sätt att bedriva sin verksamhet. Regionens upphandlingsprocesser ska stärkas med tydligare krav på hållbara leverantörer och produkter.

Regionens verksamhet

Regionens egen verksamhet står för en betydande del av Västmanlands klimatutsläpp, och det är viktigt att regionen når nettonoll så snart som möjligt genom ett aktivt, systematiskt arbete för att sänka utsläppen. En viktig del för att nå detta är energieffektivisering av Region Västmanlands lokaler. Här kan Regionen både göra stora besparingar och minska sina klimatutsläpp.

Det ligger ingen motsättning i att bedriva god vård och att göra det på ett långsiktigt hållbart sätt. Att använda resurser klokt är tvärtom en del av vad god vård innebär. Klimatmedvetenhet innebär god hushållning av resurser, vilket också leder till minskade kostnader för Regionens verksamheter.

Hälso- och sjukvårdens beroende av engångsprodukter måste upphöra. De senaste 40 åren har flergångsprodukter bytts ut till engångsartiklar av sämre kvalitet. Detta gäller t.ex. förkläden, knivar, saxar, spatlar etc. Mycket av detta går att ställa om till flergångsartiklar som tvättas och steriliseras. Ett aktivt arbete ska sättas igång för att minska användningen av engångsartiklar i vården. Det som ändå måste slängas ska i högre utsträckning återvinnas.

Transporter står för en stor del av utsläppen i samhället. Regionen har redan aktivt jobbat för en mer hållbar bilflotta, men det finns mycket mer att göra. När möten inte kan hållas digitalt ska klimatsmarta transportslag väljas. Regionens verksamheter ska kunna tillhandahålla laddstolpar för anställdas och besökandes elbilar.

VI VILL

- att Regionen åtar sig att nå nettonoll koldioxidutsläpp snarast, absolut senast 2035, och ha regelbundna uppföljningar och en tydlig klimatbudget
- öka budgeten för strategiskt klimatarbete
- göra en avsevärd satsning på energieffektivisering av Regionens byggnader
- att Regionen bidrar till mer förnyelsebar energi, t ex genom fler solceller på taken till byggnader och/eller genom investeringar i vindkraft

- klimatsmart värme och el till Region Västmanlands fastigheter
- aktivt arbeta för att minska användning av engångsartiklar i hälso- och sjukvården
- investera i laddstolpar för elbilar, initialt på Regionens större arbetsplatser
- att Regionens fordonspark till 100% drivs av förnybara drivmedel.

2.3. Hållbara transporter och kollektivtrafik

Att smidigt kunna ta sig från en plats till en annan är en förutsättning för ett fungerande samhälle, inte minst på landsbygden. Miljöpartiet tror på en breddad bild av transporter, och är öppna för nya lösningar för ökad mobilitet och tillgänglighet för individen. När investeringar ska göras är fyrstegsprincipen viktig, vilket innebär att vi i första hand ska tänka om, optimera det vi har och bygga om istället för att bygga nytt.

Transportsektorn står för en stor del av klimatutsläppen i länet, och för att nå nettonoll måste en snabb förändring ske. Ett sätt är att minska behovet av transporter. Miljöpartiets vision är att det som människor behöver ska finnas nära - såsom affärer, vårdcentraler och skolor - så att transporterna kan minska även på mindre orter. De som vill och kan jobba hemifrån ska få göra det. När transporter ändå måste ske ska det där det är möjligt vara tillgängligt, billigt och enkelt att ta sig fram på cykel, kollektivt eller genom samåkning.

Cyklism måste främjas i länet, och antalet säkra cykelvägar som möjliggör hög hastighet, både i små och stora orter och på landsbygden måste öka. Det är inte primärt en regionfråga, men där regionen har möjlighet att underlätta cykeltrafik ska det göras, exempelvis genom säkra cykelparkeringar i närheten av kollektivtrafik, och genom att möjliggöra att ta med cykeln på tåg och buss.

Biltrafik kommer fortsatt behövas som komplement till andra transportsätt, och det är viktigt att fossila bilar så snart som möjligt fasas ut till förmån för bilar som drivs förnyelsebart. För att möjliggöra det måste antalet laddstolpar samt biogas/HVO-mackar öka. Regionen ska ta sitt ansvar och säkra att ambulans, färdtjänst och sjuktransporter drivs på förnyelsebara bränslen. Vi ser även positivt på nyare lösningar som vätgas eller andra elektrobränslen där det ges möjlighet. Vi vill också att Regionen stödjer möjligheter till samåkning genom exempelvis utveckling av samåkningsappar.

Transporter med fartyg är ett underutnyttjat och många gånger klimateffektivt alternativ till transporter med lastbil. Regionen ska verka för en utveckling av hållbar fartygstrafik via våra hamnar i Västerås och Köping, och skapa förutsättningar för företag att ställa om till bättre transporter på järnväg eller sjön.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken ska vara enkel att använda. Priset att åka kollektivt ska vara lågt, och tillgängligheten hög. Även på mindre orter i länet ska det vara enkelt att arbetspendla och resa med kollektivtrafiken och det ska finnas bra biljettalternativ för både heltids- och deltidspendlare, liksom sällanresenärer. Ett sätt att skapa en högre tillgänglighet även på landsbygden är anropsstyrda busslinjer.

Resmönster sedan pandemin har ändrats. Pendlare jobbar oftare hemifrån vissa dagar, och nya, moderna system behövs för att tillgodose de behoven. Därför vill vi liksom flera andra stora regioner införa Flexbiljetter, det ska gå att köpa ett antal 24-timmars biljetter att använda flexibelt under en given tidsperiod, exempelvis 10 stycken på 30 dagar.

Järnvägsnätet behöver byggas ut för att klara en högre kapacitet och vara mer resiliert för störningar. Sträckan Västerås- Stockholm är viktig för pendlare i regionen, och fler avgångar bör sättas in under pendlingsstider för att underlätta för resenärerna. För att det ska vara möjligt behöver järnvägen byggas ut. Vi kommer även verka för att tågstopp ska läggas till på Finnsletten, mötesspår i

Brattheden (Ramnäs), samt att ny järnväg mellan Stockholm och Oslo via Västerås blir verklighet.

Busstrafiken ska drivas på förnyelsebar energi som exempelvis biogas. Elbussar kan ha en roll, framförallt i tätorterna som har sämre ljudmiljö och luftkvalitet. Bussarna ska vara utrustade med eluttag och wifi för att möjliggöra arbete på bussen.

Region Västmanland behöver använda de möjligheterna som finns i kollektiva autonoma och elektriska fordon. Tekniken utvecklas snabbt, snart kan självkörande bilar och bussar vara normen. Regionen behöver ta ledartröjan för att ta vara på de möjligheter som det innebär.

Samarbetet med kommunerna behöver förbättras, vi ser att lokaltrafiken i Västerås behöver skatteväxlas så att hela ansvaret tillfaller Regionen för att möjliggöra ett samlat helhetsansvar för trafiksituationen inom och till Västerås kommun. Regionen ska även verka för gott och enkelt samarbete med andra regioner, och det ska gå att åka på tågen i länet med VL-kort.

VI VILL

- låta fyrstegsprincipen vara styrande i planering av infrastruktur, för att minska kostnader och miljöbelastning och öka tillgänglighet och mobilitet
- verka för utbyggd järnväg, bl.a. att mötesspår byggs i Brattheden (Ramnäs), samt verka för dubbelspår på hela Mälarbanan och för att järnväg mellan Stockholm och Oslo, via Västerås, blir verklighet
- ställa om regionens egna och upphandlade fordonsflotta till förnyelsebart, inklusive ambulans, färdtjänst och sjuktransporter
- verka för fler laddstolpar och biogas/HBO-mackar i hela länet
- införa Flexbiljetter i hela länet för smidigare och billigare deltidspendling, samt söka samarbeten för liknande lösningar inom Movingo-området
- införa rabatter för studenter, pensionärer och sjukpensionärer

- öka antalet buss- och tågavgångar, med särskilt fokus på pendlingstider och stråk där det finns potential att flytta trafik från bil till kollektivtrafik; utveckla anropsstyrda busslinjer i länet
- göra det möjligt att ta med cyklar på kollektivtrafiken
- öka kraftigt antalet arbetsgivare som erbjuder kollektivtrafikkort som anställningsförmån
- göra det lättare att börja använda kollektivtrafik genom riktade kampanjer till potentiella resenärer
- att Regionen ska verka för god samordning och underlätta byten mellan olika transportslag och underlätta möjligheterna till samåkning
- ta vara på de möjligheter som självkörande fordon kan öppna.

2.4 Mat

Den mat som tillagas och serveras inom Region Västmanland ska inte bara vara näringsriktig utan även tilltalande, välsmakande och klimatsmart. Vi vill öka andelen vegetariskt och ekologiskt samt minska svinnet. Maten som serveras ska vara säsongsanpassad med fokus på närproducerade och ekologiska råvaror och god djurhållning. Vi vill även se en ökad andel rättvisemärkt.

Utgångspunkten ska vara att mat ska tillagas nära. Det gäller såväl mat till patienter som den mat som serveras i personalrestaurang och caféer. I restauranger, caféer och kiosker ska det vara enkelt att göra klimatsmarta och hälsosamma val.

Regionen ska också föregå med gott exempel och tillämpa klimatsmart mat som norm på möten, konferenser och representationstillfällen. Det innebär att den som inte aktivt väljer annat får ett vegetariskt alternativ, istället för tvärtom. Så kallad "nudging" kan med fördel användas inom fler sektorer, att låta huvudalternativet vara det klimatsmarta och annat en valmöjlighet. Det kan ge stora effekter helt utan att begränsa någons valfrihet.

Regionen bör också ta en aktiv roll i att stötta kommuner och organisationer i länet som vill arbeta med hållbar mat, genom att sprida kunskap och goda exempel.

VI VILL

- att patientmaten ska vara god och varierad
- öka andelen inköpta ekologiska och/eller rättvisemärkta livsmedel till minst 80% 2026
- öka andelen vegetarisk mat som serveras inom Regionen
- införa klimatsmart mat som norm på Regionens egna event
- sprida kunskap och goda matexempel inom och utom länet.

2.5 Digital infrastruktur

Ett väl utbyggt bredband i länet är idag en förutsättning för regional utveckling. Det handlar om möjlighet till distansarbete, likväl som förutsättningar för arbete på mindre orter. Men det är också en fråga om tillgänglighet till myndigheter och vården genom e-tjänster och möjligheter att utveckla och förbättra vården.

Vi ser att det idag fortfarande finns stora skillnader i olika delar av länet av hur väl utbyggt bredband som finns. Framförallt norra länsdelen och delar av Surahammars kommun ligger långt efter övriga delar. Region Västmanland behöver samverka med övriga samhällsaktörer för att minska den digitala klyftan.

Det är en demokratifråga att på ett likvärdigt sätt kunna ta del av information, påverka beslutsfattare och delta i opinionsarbete som till stor del idag genomförs på nätet. Det behöver säkerställas att det på Regionens alla vårdinrättningar och besöksplatser finns gratis och bra wifi för besökare och patienter.

Sjukhusbiblioteket behöver utvecklas så att det på ett enkelt sätt går att ta del av bibliotekets utbud via sin smartphone för att t ex låna ljudböcker. Patienter behöver kunna få hjälp från omsorgspersonal att komma ut på nätet för omvärldskontakt och det ska finnas möjlighet att låna laddare vid besök på vårdinrättningar/jourer.

VI VILL

- att alla länets invånare har tillgång till utbyggt bredband till minst 100 Mbit/s

- att särskilda insatser görs för att stödja utbyggnaden i de delar av länet som idag inte har tillgång till bredband
- att det ska finnas bra och gratis wifi i Regionens alla lokaler
- att sjukhusbiblioteket utvecklar sitt digitala utbud i form av ljudböcker för alla
- att patienter får hjälp att komma ut på nätet och låna laddare om de önskar.

2.6 Resiliens och beredskap

Pandemin har satt många delar av samhället på prov, inte minst sjukvården. I en föränderlig värld och i klimatförändringarnas spår behöver samhället ha beredskap för en rad olika händelser. Vi vet inte när eller om kriser, naturkatastrofer eller pandemier inträffar, men vi behöver vara beredda att möta dem när så sker. Det måste också finnas en planering för att klara inte bara akuta händelser, utan också för uthållighet i ordinarie verksamhet genom långvariga kriser. Det vi vill ska stå starkt i en kris måste byggas starkt i vardagen.

Region Västmanland måste ha en god beredskap för sina verksamheter, allt från vårdrelaterade frågor som beredskapslager, personaltillgång och smittskyddsutrustning till infrastruktur- och fastighetsfrågor som översvämningar, värmeböljor, vattenbrist och elavbrott. Medarbetarna ska också få bästa möjliga förutsättningar för återhämtning efter intensiva och ansträngda perioder, som coronapandemin.

Miljöpartiet de gröna har länge drivit frågan om att klimatskadliga subventioner till Västerås flygplats måste upphöra. Under den senaste mandatperioden har vi vunnit mark i frågan och idag finns det beslut i Västerås kommunfullmäktige och regionfullmäktige att kommunala och regionala medel enbart får finansiera infrastruktur till samhällsnyttigt flyg såsom ambulans- och brandflyg och att annan flygverksamhet på området endast får förekomma om det sker utan skattebetalarnas pengar. Det här förhållandet behöver bibehållas för att inte den historiska miljonrullningen till onödigt flyg ska kunna upprepas. Vår syn är att

Region Västmanlands delägarskap i Västerås flygplats endast kan accepteras med de förutsättningarna.

Förutom de egna verksamheterna har Regionen en viktig roll att spela för resiliensen i samhället i övrigt. Regionen bör ta ansvar som en aktiv del i Länsstyrelsens samlade arbete med krisberedskap, och som remissinstans för regeringens arbete. I arbetet med regional utveckling bör Regionen stödja och utbilda företag och organisationer att stärka sin beredskap och underlätta omställning.

VI VILL

- att Regionens verksamheter ska ha en god beredskap för olika typer av kriser
- att Regionen ska analysera hur klimatförändringarna kommer att påverka behovet av krisberedskap
- att Regionen har beredskap och omställning som naturliga delar av sitt arbete med regional utveckling.

3. Människan

3.1 Demokrati och inflytande

Den svenska demokratin har precis fyllt 100 år men den är inte självklar eller färdigutvecklad. Demokratin bygger på att vi tar ett eget och gemensamt ansvar för att värna, utveckla och stärka den. Vi ser just nu runt om i världen hur demokratiska samhällssystem ifrågasätts och attackeras. Om vi inte vårdar demokratin riskerar våra grundläggande rättigheter och möjligheter att påverka att urholkas. En sådan utveckling kan ses både på hemmaplan och runt om i världen, när populistiska och auktoritära krafter rullar tillbaka den moderna deltagande demokratin på många sätt.

Det är därför viktigare än någonsin att hitta nya former för deltagande och inflytande i ett samhälle där mycket av debatten förs utanför de parlamentariska rummen. Vi behöver utveckla den demokratiska processen i Region Västmanland och stärka invånarnas möjligheter till insyn, deltagande och medbestämmande.

VI VILL

- förbättra dialogen med invånarna genom att inrätta olika råd med civilsamhället
- öppna upp styrelse- och nämndmöten för allmänheten och införa allmänhetens frågestund på dessa möten
- bli försöksregion för att införa rösträttsålder 16 år vid Regionvalet 2026
- möjliggöra deltagande på distans på möten
- att all information, handlingar och dokument ska kunna tillgängliggöras för personer med olika funktionsnedsättningar

- förbättra tillgängligheten och sökbarheten på Regionens hemsida för alla och med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättning och på olika minoritetsspråk
- säkerställa en systematisk återkoppling från Regionen gentemot invånare som inkommer med synpunkter
- bygga en lekplats på sjukhusområdet där barn får vara med och bestämma om utformningen.

3.2 Jämställdhet och mångfald

Världen och vården är idag varken jämställd eller jämlik. Personer som tillhör en minoritetsgrupp eller någon av diskrimineringsgrunderna har ökad risk för ohälsa såväl psykisk som fysisk. Medellivslängden skiljer sig markant mellan olika bostadsområden.

Bemötandet och synliggörandet av de strukturella mönster som finns är A och O för att förändra detta. Det kan bara göras genom att på ett strategiskt och intersektionellt sätt, inom alla Regionens områden, ständigt belysa, bevaka och öka kunskapen hos alla medarbetare. Det behövs en strategi för hur Regionen kan bli en mer öppen, inkluderande organisation fri från sexism och diskriminering.

Alla som arbetar inom Regionen möter människor, både inom sin profession men även som medarbetare. Hur vi bemöter och behandlar varandra i vardagen är den kanske viktigaste frågan av alla för att uppnå ett inkluderande, jämlikt samhälle.

Det offentliga rummet, såväl det fysiska som det digitala, ska synliggöra och spegla den mångfald som finns i vårt samhälle. Det betyder att vi ska lyfta fram och bejaka olikheter och samtidigt se till att våra offentliga rum upplevs som trygga, inbjudande och inkluderande ur ett mångfaldsperspektiv.

VI VILL

- årligen redovisa könsuppdelad statistik som synliggör hur köerna och tillgången till vården och resurserna fördelas och arbeta med jämställdhetsintegrerad budget i alla Regionens verksamheter

- stödja forskning kring könsrelaterade skillnader i vårdbehov och erbjuden vård, inklusive icke-binära och transpersoner
- stödja initiativ för att arbeta förebyggande med hälsofrågor i utsatta grupper och områden
- införa systematiska enkätundersökningar som mäter hälsa och välbefinnande hos asylsökande och nyanlända barn och vuxna
- genomföra en särskild utbildningssatsning i bemötandefrågor ur genus-, HBTQI+, funktions- och mångfaldsperspektiv för all personal
- starta ett traineeprogram för interna chefsrekryteringar med särskilt fokus att nå underrepresenterade grupper för att öka mångfalden inom chefsposterna
- stärka chefers arbete med att lyfta frågor i medarbetarsamtal och på arbetslagsmöten om strukturell rasism, sexism, könsroller, HBTQI+frågor, funktionsnedsättningar med mera
- utbilda all personal som möter vårdtagare att kunna uppmärksamma tecken som visar på att en person är utsatt för övergrepp, utnyttjande, våld eller hot i sin vardag och hur man ska agera i sådana situationer
- att material som Regionen ger ut ska vara anpassat ur ett mångfalds- och genusperspektiv, särskilt med fokus på bildval
- att information om Regionens verksamheter ska finnas tillgänglig för personer med funktionsnedsättning, på lätt svenska, på våra minoritetsspråk och de vanligaste invandrarspråken. Tillgången till god tolkhjälp ska säkerställas.
- att öppenhet och kompetens i HBTQI+frågor ska synliggöras i receptioner genom material eller symboler för att öka besökares trygghet
- att material om hur man kan få stöd om man utsätts för våld i nära relationer och hedersförtryck ska finnas i väntrum, receptioner och besökstoaletter där vårdtagare eller besökare vistas

- att Centrum mot våld ska ges resurser att fortsätta sitt arbete och utveckla det förebyggande arbetet samt ökad informationsspridning
- att ytor som Regionen ansvarar för t ex väntrum, receptioner, personalutrymmen, busshållplatser och bussar inte ska innehålla reklam eller andra budskap som kan uppfattas sexistiska, rasistiska eller funkofoba
- ha återkommande uppföljning med könsstatistik på hur tilldelade stöd och bidrag till näringslivet, kultur- och idrottsföreningarna fördelas
- genomföra informationsinsatser med utbildningsaktörer i syfte att få en mer jämställd rekrytering till yrken inom hälso- och sjukvårdssektorn.

3.3 Hållbart arbetsliv

Personalen är Region Västmanlands mest värdefulla tillgång. Regionen ska vara en god arbetsgivare, som arbetar aktivt för att medarbetarna ska trivas och må bra. Att satsa på arbetsmiljön och ett hållbart arbetsliv är också en jämställdhetssatsning då en majoritet av Regionens anställda är kvinnor. Att göra satsningar inom hälso- och sjukvård är därför ett sätt att minska effekterna av en arbetsmarknad där kvinnor har lägre livsinkomst och i större utsträckning än män riskerar att drabbas av ohälsa kopplat till arbetslivet.

Coronapandemin har visat på nödvändigheten att ha god tillgång till personal med rätt kompetenser, och tillräckligt stor personalstyrka för att snabbt kunna ställa om under tider av extra hård belastning. Vi ser att denna beredskap behöver finnas även fortsättningsvis och att vi behöver ha en organisation som möjliggör återhämtning för personalen efter extraordinära insatser. Under överskådlig framtid kommer vården att behöva anpassas till att också arbeta av den vårdskuld som uppstått när annan vård fått stå tillbaka pga pandemins effekter. Det kräver att Regionen arbetar systematiskt och efter de nya förutsättningarna för att säkra såväl patienternas som personalens säkerhet och hälsa.

Inflytande och kompetensutveckling

Offentligt driven vård ska vara bra på att ta tillvara personalens initiativförmåga och kreativitet. Personalen ska ha en god arbetsmiljö, stort inflytande över det egna arbetet och möjligheten att påverka arbetstider och innehåll. Synpunkter från personalen ska ses som utvecklingspotential för Regionen.

Ett långt arbetsliv kräver en kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling. Regionen ska vara generös med att erbjuda fortbildningar samt se positivt på att bevilja tjänstledigheter för utbildningar. Vi vill utveckla möjligheterna att samverka kring utbildningsinsatser för vårdande personal i kommuner och Regionen.

Vi vill införa två utbildningsdagar per år som de anställda själva får stort inflytande på hur de ska användas på samma sätt som friskvårdsbidraget samt införa ett årligt utbildningsbidrag på individuell nivå för personalen att själv utnyttja inom ett kvalitativt urval.

Vi vill öka grundbemanningen och minska andelen timanställda. Hyrpersonal som stafettläkare och övrig personal via bemanningsföretag ska anlitas endast i undantagsfall. Den legitimerade personalen behöver ha tid och utrymme att utöva sin profession. Därför är det viktigt att det finns tillräckligt med resurser runt omkring i form av administrations- och omsorgspersonal för att få en bra balans och en god arbetsmiljö för all personal.

Det är viktigt att Regionens personal har en trygg och säker arbetsplats. Meddelarfrihet är en självklarhet. Åtgärder måste vidtas för att minimera risken att Regionens personal utsätts för hot och våld. All personal ska ha återkommande inslag på personalmöten där värdegrundsarbetet och diskriminerings- och jämställdhetsfrågor lyfts och fördjupas.

Chefens roll är av stor betydelse för detta, därför är det viktigt att utveckla stödet för att bli och vara chef. Diskriminering ska inte förekomma i Regionen. Kunskaper om olika kulturer och språk ska ses som en merit vid nyanställningar och chefstillsättningar.

VI VILL

- införa ett utbildningsbidrag där Regionens anställda årligen erbjuds en kompetensutvecklingspeng
- ge all personal möjlighet att ta ut två egna dagar per år för fortbildning
- ha ett tydligt normtal för antal medarbetare per chef, med riktmärke på 25
- öka andelen service-, omsorgs- och administrationstjänster att avlasta den legitimerade personalen
- att värdegrundsarbetet ska vara ett regelbundet inslag på personalmöten.

Förkortad arbetstid

Vi vill ta steg för en normalarbetstid på 35 timmar i veckan. Med kortare arbetstid är det lättare att skapa en hälsosam balans mellan arbete och fritid. Regionen ska gå före i utvecklandet av framtidens arbetsmarknad, där livskvalitet och individuella lösningar står i fokus. Det ger de anställda bättre hälsa, stärkt närvaro i jobbet och bättre tid med familjen.

En god arbetsgivare förstår att personalen har olika behov beroende på var i livet de befinner sig. Ibland kan man behöva minska sin arbetstid för att istället tillbringa mer tid med sin familj eller utbildning. Vid andra tider vill man satsa helt på sitt yrke. Vi vill att Regionen är lyhörd för dessa variationer och är öppen för olika sätt att möjliggöra önskad tjänstgöringsgrad som innebär rätt till heltid för den som önskar men även rätt till deltid för den som önskar det. Regionen ska ha en positiv syn på att byta lönehöjning mot ledighet.

Schemaläggning ska göras så att delade turer i största möjliga mån undviks. Den som ändå blir schemalagd att arbeta delad tur ska få extra ersättning.

VI VILL:

- införa önskad tjänstgöringsgrad med rätt till heltid men även rätt till deltid

- att Regionen genomför pilotverksamhet med förkortad arbetstid
- avskaffa delade turer.

Till och från jobbet

Ett hållbart arbetsliv innebär också att på ett smidigt och hållbart sätt kunna ta sig mellan hem och arbete. Det är viktigt att Regionen erbjuder bra möjligheter till transporter med kollektivtrafik och cykel och bra möjligheter till distansarbete.

Personalen inom Regionen ska uppmuntras att, när det är möjligt, åka med kollektivtrafiken och därför vill vi införa en rabatt på VLs årskort för regionanställda. Regionen behöver se till att det finns tillräckligt många, väderskyddade och låsbara cykelställ vid Regionens alla arbetsplatser för att underlätta för personalen att kunna cykla till jobbet. Vi vill införa förmånscykel för personalen.

För resor inom jobbet ska det alltid finnas möjlighet till lånecyklar, fossilfria personbilar eller möjligheten att med personalkort åka kollektivt.

Regionen ska se positivt på att arbeta på distans där det är möjligt. Det innebär också att utveckla möjligheterna att ha möten på distans för såväl personalgrupper som i möten med förtroendevalda, kunder och patienter.

VI VILL

- ge all personal inom Regionen rabatt på VL
- ge all personal möjlighet till förmånscykel
- att Regionens alla arbetsplatser har väderskyddade och låsbara cykelställ
- att Regionen utvecklar möjligheterna att arbeta och ha möten på distans.

3.4 Kultur, bildning och idrott

Frihet och föränderlighet

Kultur, kreativitet och skapande är en grundläggande del av att vara människa, och den fria kulturen är en av demokratins viktigaste byggstenar. En grön kulturpolitik syftar både till att ge alla möjlighet att utforska och utveckla sin egen kreativa kraft, och göra kvalitativ kultur tillgänglig för alla och i hela länet. Vi vill särskilt värna barnens möjligheter att utöva och ta del av kultur oavsett var man bor eller familjens ekonomiska förutsättningar.

Kulturen står aldrig still. Den formas av människor tillsammans, i samspel med varandra och utifrån impulser från det som finns runt omkring. Gamla uttryck möter nya. Gamla och nya uttryck förenas och blir till ny kultur. Därför är kulturen aldrig färdigutvecklad. Den utvecklas hela tiden bortom gränser av nationer, åskådningar och generationer. Vi vill skapa bästa möjliga förutsättningar för kulturens utforskande kraft. I kulturpolitiken och den offentligt finansierade konsten ska det finnas en öppenhet för nya uttryck, kulturformer, bredd och mångfald. Politiken ska aldrig försöka styra kulturens innehåll eller form. Den fria konsten bryter ny mark och utmanar invanda mönster och föreställningar.

Kulturen har drabbats hårt av pandemin och kommer kräva en kraftfull och långsiktig återstart. Genom institutioner som länsmuséet, Västmanlands Teater, Västmanlandsmusiken och Tärna folkhögskola samt studieförbunden skapas en stark infrastruktur för kultur i länet. Dessa ska ha tillräckliga medel för att kunna fylla den viktiga rollen, i nära samarbete med kommunernas bibliotek och kulturskolor samt bygdegårdar och arrangörsföreningar. Miljöpartiet vill också komplettera med ett "spelens hus", för att ge förutsättningar för en positiv utveckling och gemenskap inom den stora och växande spelkulturen i länet.

Det ska vara lätt att som fri kulturskapare eller kulturförening utanför institutionerna söka stöd och plattform för att kunna nå västmanlänningarna, och västmanlänningarna ska kunna nå kulturen, både digitalt och fysiskt.

Kultur kan också vara en viktig pusselbit för både folkhälsa och rehabilitering. Detta bör utforskas vidare, och inte minst kan sjukhusbiblioteken få en ny,

utvecklad roll. Vi vill ge enheten för folkhälsa utökade resurser för att utreda hur kultur kan integreras i folkhälsoarbetet.

Idrott och friluftsliv

Idrott och friluftsliv har stor betydelse för vårt fysiska och psykiska välbefinnande. Idrott har också en kraft att överbrygga olikheter och låta människor mötas på ett positivt vis. Idrottsföreningarna som folkrörelse fyller därtill en viktig uppgift som bärare av och utbildare i samarbete och demokratisk organisering. Regionen har en viktig uppgift i samverkan med kommuner och idrottsföreningar att bidra till rörelseglädje och en bättre folkhälsa. Genom samverkan mellan kommuner om exempelvis arenabyggen och evenemangsanpassad kollektivtrafik kan vi också både öka det totala tillgängliga utbudet och minska investeringskostnader.

För att säkerställa att resurser i form av både pengar, tid och lokaler fördelas på ett rättvist och jämställt vis bör en genomlysning av föreningsstöd göras. Krav på jämställdhet och demokratisk organisation ska vara en förutsättning för föreningsstöd till såväl idrotten som kulturföreningar. Det ska också vara möjligt att få stöd och ta del av samhällets infrastruktur för föreningar som utövar sporter som ännu inte blivit en del av riks-idrottsförbundet.

Miljöpartiet värnar spontanidrott och friluftsliv. Det ska finnas goda möjligheter för västmanlänningarna att röra sig, leka och uppleva naturen.

VI VILL:

- stärka kulturens infrastruktur i länet genom institutionerna och samverkan med kommunerna samt bygdegårdar och andra mötesplatser
- stötta samverkan mellan kommuner och arrangörer för att tillgängliggöra mer av länets utbud av kultur och idrott för fler
- i samverkan med föreningsliv och näringsliv skapa ett "Spelens hus" i länet
- öka möjligheterna för fria kulturaktörer att nå ut i länet
- att det skall vara lätt att resa med kollektiva färdmedel till kultur- och idrottsaktiviteter och arenor i länet

- att lokaler för evenemang ska välkomna alla funktionsvariationer
- säkerställa att barn och unga i hela länet får del av de regionala kultursatsningarna
- genomlysa föreningsbidrag och utbud ur ett jämställdhetsperspektiv
- att Regionen samverkar med kommuner och civilsamhälle i hälsofrämjande insatser
- att Regionen värnar och främjar natur- och friluftsliv i länet.

3.5 Folkhälsa

Hälsa är mycket mer än bara sjukvård, och för att möjliggöra att människor ska må så bra som möjligt behöver hälsoperspektivet finnas med i alla politikområden. Vårt välbefinnande beror i hög utsträckning på vår omgivning, och kan påverkas avsevärt av vad vi prioriterar i samhället.

Grön politik är politik för hälsa. Utanför arbetslivet måste finnas tid att vara med de nära och kära - därför förespråkar vi kortare arbetstid. Det ska finnas lugna naturliga miljöer att vistas i, därför värnar vi strandskydd, naturområden och parker. Stad och landsbygd ska vara planerad för cyklister och gående för att uppmuntra rörelse, och byggas för att vara tillgängliga för de med funktionsvariationer. Sociala sammanhang och gemenskap är viktigt, vilket civilsamhälle, kultur och kreativa näringar som vi satsar på ger. Skolans syfte är att ge barn och unga verktyg att leva på ett hälsosamt och hållbart sätt. Det är därför viktigt att politiken har ett helhetsperspektiv och ett gott samarbete mellan kommun, region och länsstyrelse.

Utöver den gröna politiken måste dock Regionen ta ett helhetsansvar för att hälsa aktivt ska knytas in i alla politiska beslut. WHO förespråkar en princip som kallas *Health in all policies* - att folkhälsa ska genomsyra all politik. Bra verktyg för att stödja detta är medverkan i nätverk, som HFS-nätverket¹ eller Healthy cities.²

¹ Hälsofrämjande sjukvård, del av det internationella nätverket Health Promoting Hospitals and health service.

² Del av WHO:s nätverk för kommuner och regioner som strategiskt arbetar för en mer hälsosam befolkning

Regionen har i dagsläget målet en *välmående befolkning* som en del av det regionala utvecklingsprogrammet, vilket vi ser positivt på och vill stärka. Vi vill stärka samarbetet med kommunerna och arbetsmarknaden för att utveckla en hälsosam region genom att vidareutveckla arbetet med att främja hälsa, inte bara behandla sjukdom.

Ohälsan är större hos kvinnor, och det är fortfarande skillnad i bemötande, utredning och behandling mellan män och kvinnor. Arbetet för en jämställd hälso- och sjukvård behöver stärkas, bl.a. genom tydligare mål för enheten för folkhälsa.

VI VILL

- stärka arbetet med hälsa som fråga för hela samhället, inte bara hälso- och sjukvården
- att regionen deltar i nätverk för hälsofrämjande arbete
- avsätta medel för att i samverkan med länets kommuner stärka ungas hälsa
- jobba strategiskt för en jämställd hälsa genom uppdaterade mål för enheten för folkhälsa.

4. Hälso- och sjukvård

4.1 Nära vård

Miljöpartiet vill se en hälso- och sjukvård som finns där för människor när de behöver vård, och prioriterar förebyggande insatser för att öka hälsa.

Individens fria valmöjlighet och delaktighet är central, och i varje del av vårdkedjan ska personen själv ges möjlighet att förstå och ta beslut om sin egen hälso- och sjukvård.

En god, tillgänglig primärvård av hög kvalitet är nödvändig för att hälso- och sjukvården ska fungera. Primärvården ska vara den första naturliga kontakten vid sjukdom eller skada, ska ha det övergripande ansvaret för personer med många sjukdomar och verka aktivt för att nå fram till människor med förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Det måste vara lätt att komma i kontakt med sin vårdcentral, oavsett om man kontakter per telefon eller digitalt. De som har regelbunden kontakt med vårdcentralen ska ha en tydlig fast läkarkontakt, och patientens behov ska stå i fokus. Det ska finnas flexibilitet i systemet för personalen att kunna utforma en vård som passar patienten.

Äldrevården måste förbättras och kvaliteten säkerställas. Det ska finnas tid för personal att sätta sig in i varje patients sjukdomshistoria och särskilda behov, och ett multidisciplinärt helhetsperspektiv ska alltid användas, tillsammans med god kontakt med anhöriga. Det stöd som krävs för att en äldre som önskar det ska kunna vara kvar i hemmet ska finnas tillgänglig, inklusive hembesök, en stark hemsjukvård med god kontakt med primärvården. Också på kommunernas boenden ska Regionen säkerställa god tillgång till läkare och annan sjukvårdsutbildad personal.

Tillgänglig, patientsäker vård ska kunna ges i hela länet. Medicinkliniken i Köping/Fagersta och Sala ska upprätthållas, och öppenvårdsmottagningar och operationsenheter ska finnas i hela länet. Snabb tillgång till ambulans ska säkerställas i hela länet - alla ska få akut hjälp när det behövs.

VI VILL

- säkerställa enkel kontakt med vårdcentraler
- tilldela mer tid och resurser till ansvar för SÄBO (särskilt boende för äldre) för läkare och annan sjukvårdspersonal
- utöka möjlighet till hembesök när det behövs
- att vården ska ha god tillgänglighet i hela landet
- verka för fast läkarkontakt i primärvården, i ett första steg prioriterat för de som behöver ha en regelbunden kontakt.

4.2 Jämlik och jämställd hälso- och sjukvård

Vi strävar alltid efter en jämlik hälsa och en jämlik vård som behandlar utifrån behov, och når ut till alla för att minska hälsoklyftorna.

Hälso- och sjukvården är i dagsläget varken jämlik eller jämställd. Sjukdomar som drabbar kvinnor är i högre utsträckning dåligt beforskade, och män får i snitt dyrare utredningar för samma symtom än kvinnor. Kön påverkar i för hög utsträckning hur hälso- och sjukvårdspersonal bemöter män och kvinnor, vilket negativt påverkar både kvinnors och mäns vård och hälsa. Utbildningsinsatser kring genus och hälsa måste stärkas, resurser måste fördelas jämställt, och kunskap kring sjukdomar som framförallt drabbar kvinnor måste bli högre.

Alla kvinnor ska kunna känna sig trygga och säkra med att de kommer erbjudas vård och omsorg av hög kvalitet och ett gott och inlyssnande bemötande under sin graviditet och förlossning och vid eventuellt behov av eftervård.

Förlossningsvården måste stärkas för att ge barnmorskor möjlighet att vårda varje kvinna, och samarbetet med mödravårdscentralerna öka.

Förlossningsavdelningen ska ha en hemtrevlig och trygg miljö så att varje kvinna kan ges förutsättningar för en bra och trygg förlossningsupplevelse.

Diskriminering mot HBTQI+ personer i vården är fortsatt ett stort problem.

Transvården måste stärkas, köer måste kortas till behandling av könsdysfori och kunskap om transpersoner måste stärkas i vården.

Människor från andra delar av världen har sämre hälsa, och möts ofta i vården av fördomar och oförståelse. Tillgång på tolkar med god kompetens måste vara god, och kulturell kompetens måste stärkas.

Asyl- och integrationshälsan erbjuder första linjens vård för nyanlända och asylsökande. Verksamheten är viktig för att bidra till god och jämlik hälsa i länet. Asyl- och integrationshälsan ska vara tillgänglig för patienter i hela länet.

VI VILL

- stärka förlossningsvården och satsa på ökad kompetens kring förlossningsskador
- genomföra utbildningsinsatser kring genus och hälsa
- stärk asyl- och integrationshälsan i hela länet
- korta köer till vård av könsdysfori.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Hälso- och sjukvården ska bidra till att förebygga våld i nära relationer och till att både offer och förövare får hjälp. Vid fall av våld i nära relationer krävs ett helhetsperspektiv på situationen, med god kontakt med socialtjänst, polis och kvinnojourer.

Regionens personal måste arbeta aktivt för att identifiera fall av misshandel och övergrepp och ha god kunskap om våld mot barn och ungdomar, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld- och förtryck. Det här är kunskap som behövs såväl vid BVC, vårdcentraler och akuten. Tandvårdens viktiga roll i det här arbetet har uppmärksamrats nationellt, det arbetet måste implementeras brett och samordnas med Regionens övriga insatser.

Det ska finnas tillgång till material om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i varje reception, väntrum och på besökstoletter där vårdtagare eller besökare vistas för att synliggöra och visa vägar till stöd och hjälp.

Personer i prostitution ska erbjudas god hjälp och stöd av specialiserade mottagningar, likt MIKA-mottagningar.

VI VILL

- säkerställa att information om stöd finns synligt i alla Regionens verksamheter
- sätta in insatser för utbildning av personal, med ett särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck
- öka samarbete med tandvården
- säkerställa god tillgång och kvalitet på stöd till personer i prostitution.

4.3 Hälsofrämjande arbete

Hälsofrämjande insatser för att undvika sjukdom är inte bara ekonomiskt lönsamt, det har stor positiv effekt på individnivå för de som inte behöver blir sjuka. Trots det har det länge varit underprioriterat, och står för en mycket liten del av hälso- och sjukvårdens arbete idag.

De mest utsatta i samhället har sämre hälsa och kortare förväntad livslängd. Var en person är född eller utbildningsgrad ska inte spela någon roll för hur länge hen förväntas leva, och ett aktivt arbete ska ske för att minska hälsoklyftorna. Riktade insatser ska sättas in för att nå de med mest ohälsa, exempelvis genom att utveckla hembesök via BVC till de med störst behov.

Primärvården är hörnstenen i det aktiva förebyggande arbete som sker. Det måste finnas adekvata resurser för tobaks- och alkoholprevention, samt aktivt arbete för ökad fysisk aktivitet och ökad kunskap om kost. Det ska ske i samarbete med skolor, tandvård, arbetsgivare och kommuner. Även prevention av psykisk ohälsa är ett viktig område som behöver utvecklas.

Hälsocenter ska utvecklas och finnas tillgängliga i hela länet. Arbetet bör vara ett samarbete med arbetsplatser, skolor och kommuner för att minska skadlig stress och öka medvetenhet kring ohälsosamma beteenden. Vi vill också säkra tillgången till välfungerande familjecentraler i hela länet.

Screening- och vaccinationsprogram är viktiga för att hitta sjukdom tidigt. Mer uppsökande verksamhet måste ske för att alla ska inkluderas. TBE-vaccin ska vara gratis för unga och ingå i barnvaccinationsprogram. Steg ska tas för att

införa screeningprogram för tjocktarmscancer som socialstyrelsen rekommenderar.

Människor med varaktiga funktionsnedsättningar måste få förutsättningar att delta i samhället och må bra hela livet. Habilitering ska stärkas och inte innebära stora kostnader för individen. Hörselhjälpmedel ska vara tillgängliga och köer måste kortas. Anpassade cyklar ska räknas som hjälpmedel, och det ska gå att få hjälp med det från Regionen.

VI VILL

- erbjuda kostnadsfria hälsosamtal till alla nyblivna föräldrar samt alla som fyller 40 år
- att Hälsocenter ska utvecklas och byggas ut, och få ett ökat ansvar för utåtriktat arbete
- att tobaksavvänjning ska vara gratis
- utveckla samarbeten och familjecentraler
- göra en särskild satsning på utbildning om hälsa för nyanlända, via SFI
- inkludera TBE i allmänna vaccinationsprogrammet
- erbjuda screening för tjocktarmscancer
- stärka hörselenheten i Regionen.

4.4 Psykisk ohälsa och psykiatri

Psykisk sjukdom och ohälsa ska behandlas evidensbaserat och ses som en lika självklar del av sjukvården som somatisk sjukdom och ohälsa. Det ska alltid finnas tillgänglig vård när det behövs, och ett starkt preventivt arbete för att öka psykisk hälsa och minska antalet självmord.

Psykiatrisk vård måste stärkas på alla nivåer. Den specialiserade vården ska finnas för alla som behöver den, utan långa köer. BUP måste ha kapacitet att ta emot barn och unga som behöver hjälp, det är en förutsättning för att kunna ge barn det stöd de behöver. Personer med neuropsykiatriska diagnoser som autism

och ADHD måste få tidiga insatser, och det är viktigt att köer till utredning kortas. Stoppa rutinmässiga drogtester vid utredning av ADHD, i enlighet med gällande domar.

På vårdcentralerna ska det finnas god tillgång till terapeuter och samtalskontakt vid sjukdom, hälsocenter ska stärkas och utveckla sitt arbete för psykisk hälsa. När det går ska människor fångas upp och få behandling innan de har kommit djupt ner i en depression eller utmattning. Omhändertagande och behandling ska ske med hjälp av flera kompetenser på vårdcentralen, med fokus på individen.

Ungdomsmottagningarna fungerar som ett viktigt komplement till vårdcentralerna, och deras roll behöver stärkas. De ska finnas som alternativ vid lindrig psykisk ohälsa, där barriären för kontakt kan kännas mindre. Deras preventiva arbete måste ökas med mer möjlighet till samarbete med skolor för att öka förståelse för psykisk sjukdom och ohälsa bland unga. De måste också särskilt satsa på vård av unga HBTQI+ personer, som lider oftare av psykisk sjukdom och ohälsa.

Psykisk vård hör ihop med kroppsligt mående, och vården måste vara sammanhållen. För komplicerad samsjuklighet med exempelvis smärta och annan kronisk sjukdom ska det finnas tillgång till multidisciplinära team för att stärka individen till bästa möjliga hälsa och välmående. Ett helhetsperspektiv måste användas för att stötta utsatta människors situation, inklusive att se till deras familjesituation och ekonomi.

Äldres psykiska hälsa är i hög utsträckning dålig, och underbehandlas. En seriös syn på psykisk sjukdom och ohälsa hos äldre måste finnas, där samma tillgång till behandling, vård och prevention ska ges som till yngre personer.

VI VILL

- stärka BUP och korta köer
- säkerställa tillgång till samtalsbehandling inom primärvården
- öka kompetens kring äldres psykiska hälsa
- stärka ungdomsmottagningar
- korta köer till autism- och ADHD-utredningar.

4.5 Tandvård

Tänderna är en del av kroppen. Att även tandvård ska inkluderas i ett heltäckande högkostnadsskydd är en viktig fråga som måste drivas nationellt. Tandvården ska vara en naturlig del av hälso- och sjukvården, samarbetet måste stärkas.

Tandvården träffar idag en stor andel av befolkningen regelbundet, och har därmed goda möjligheter att identifiera personer som kan behöva vård och stöd för att förbättra sin hälsa. Vi vill utveckla samarbetet mellan tandvård och övriga delar av vården för att förbättra möjligheterna till tidiga insatser, vilket även privata tandläkare bör involveras i. Även hälso- och sjukvården behöver bli bättre på att uppmärksamma patienter som behöver bättre tandvård, och kommunicera det med deras tandläkare. Samarbetet behöver även bli bättre för att identifiera personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

På samma sätt som med hälsan i övrigt ökar skillnaderna i tandhälsa bland befolkningen. Folktandvården ska bedriva ett aktivt arbete för att förebygga ohälsa, särskilt till barn och andra utsatta grupper, t.ex. genom information i skolor. En särskild satsning behöver göras i samarbete med vuxenutbildningen för nyanlända. Regionen ska arbeta aktivt för att stödja dem som har stort omvårdnadsbehov till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning som gör det svårt för dem att själva sköta sin munhygien eller söka tandvård.

Folktandvården drivs idag som ett bolag, Folktandvården AB. Vi tycker att vård ska drivas utan vinstsyfte, även om ägaren är Region Västmanland, och att Folktandvården AB därför inte ska ha något avkastnings- eller utdelningskrav. Folktandvården ska fortsatt hålla låga avgifter och verka för att utsatta personers tandhälsa ej ska vara beroende av ekonomi.

VI VILL

- att Region Västmanland i samverkan med skolorna, inklusive vuxenutbildningen driver ett aktivt förebyggande arbete för bättre munhälsa
- förbättra samarbete mellan hälso- och sjukvård och tandsjukvård, bland annat genom att förenkla digital kommunikation
- verka för att tandläkarjournal ska behandlas som hälso- och sjukvårdens journal, och finnas tillgänglig i gemensamma system och på 1177
- verka för att korta köerna till folktandvården, t.ex. genom att verka för tandläkarutbildning i närområdet.

4.6 Sjukhusvård

Den specialiserade vården ska vara tillgänglig och av hög kvalitet. Köer till sjukvårdsbesök, undersökningar och åtgärder riskerar både liv och lidande för individen, de måste därför kortas.

Samarbetet mellan primärvård och sjukhusvården bör förbättras. De fallen som bedömts inom primärvård och behöver snar kontakt med sjukhusvård ska när det är möjligt kunna få en mottagningstid i handen snarare än att behöva uppsöka akuten.

I första hand ska vård och omsorg kunna ges via öppenvård, men när det finns ett behov för inneliggande vård eller stöd med omsorg på ett boende ska antalet platser på sjukhuset eller boenden aldrig vara en begränsande faktor för beslutet.

Sverige har minst antal vårdplatser i hela EU, och kortast inneliggande vårdtider. Det måste finnas tillräckligt med vårdplatser för att säkerställa såväl en patientsäker vård, både på vårdavdelning och inom intensivvården, som god arbetsmiljö för vårdpersonalen.

Vård i livets slutskede är otroligt viktigt för att ge människor en värdig tid sin sista tid i livet. Den avancerade hemsjukvården måste stärkas för att fler ska ha möjlighet att vara kvar i hemmet. Öka antal platser på palliativt boende specialiserat på vård i livets slut för att säkerställa tillgång på hjälp när det behövs.

Samarbetet kring den mest högspecialiserade vården måste stärkas mellan regioner. Det ska inte finnas några barriärer för att nå den bästa tillgängliga vården, även om en person lider av en ovanlig sjukdom, detta kräver nationell samordning.

VI VILL

- öka tillgången på vårdplatser och intensivvårdsplatser
- öka och förbättra nationellt samarbete kring ovanliga diagnoser
- korta köerna till specialistvården
- att Regionen ska erbjuda avancerad hemsjukvård för barn
- förbättra den avancerade hemsjukvården och palliativa vården. Utöka antalet platser på palliativt boende.
- utöka primärvårdens möjligheter att boka akuta mottagningstider inom sjukhusvården.

4.7 Beroendevård

Sverige har bland de högsta narkotikarelaterade dödstalen i Europa. Det är ett misslyckande och ett tydligt tecken på att synen på beroende måste ändras i grunden. Substansbrukssyndrom är en allvarlig sjukdom som det finns behandlingar för, det är inte ett val. Hälso- och sjukvården, tillsammans med socialtjänsten, måste ge människor möjlighet att tillfriskna och hantera sin sjukdom.

En särskilt utsatt grupp är kvinnor med beroende, som i högre utsträckning riskerar att utsättas för våld. Särskilda satsningar tillsammans med kommunerna krävs för att säkerställa kvinnors säkerhet.

Mer måste göras för att bryta dödligheten. Mottagningar för sprututbyten ska finnas i hela Västmanland. Det ska utvecklas en strategi för att behandla och förebygga hepatit C. Injektionsrum enligt dansk modell skulle kunna bidra till att rädda liv och minska skadorna, och Västmanland ska gå i bräschen för att testa denna metod. Ett aktivt arbete ska ske för ökad tillgång till naloxon för brukare som kan bryta en överdos och därmed rädda liv.

Miljöpartiet de gröna driver att beroendevården bör övertas helt av Regionen för att skapa bättre förutsättningar att möta samsjuklighet. I dagsläget är vården splittrad mellan kommunerna och Regionen, och individer riskerar att hamna i kläm mellan olika system.

Vård för alkoholberoende måste vara lättillgängligt, det ska vara enkelt att få hjälp med både samtalsstöd, socialt stöd och medicinsk behandling av alkoholberoende.

Kunskap kring beroende av spel om pengar måste höjas, och behandling erbjudas när det behövs.

VI VILL

- genomföra sprutbytesprogram, och införa testverksamhet med injektionsrum
- förbättra tillgång till medicinsk behandling av beroende, som läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) och naloxon
- förbättra samverkan kring beroendevården mellan kommuner och Regioner.

4.8 Digitalisering och e-hälsa

Digitalisering är på snabb frammarsch i hela samhället, och Regionen måste hänga med. Det ska vara enkelt att ha kontakt med sin vårdcentral digitalt, det

ska finnas enkel möjlighet att ha videosamtal med sin läkare när det är lämpligt istället för att behöva ta sig till sjukvården.

Digitala vårdmöten ska vara en integrerad del av vårdens verksamheter, snarare än fristående tjänster. Detta för att ge bästa förutsättningar för samlad medicinsk information och en sammanhållen vård både över tid och när flera professioner är berörda.

Användandet av digitala tjänster och verktyg innebär stora möjligheter för att vårdpersonal ska kunna ägna mer tid åt patienter och anpassa vården till varje patients behov. Det lägger också en grund för att kunna erbjuda mer vård nära, där t.ex. hemsjukvård, primärvård eller mobila team kan möta patienten hemma eller på vårdcentralen med ytterligare medicinskt stöd på distans. Att ta vara på digitaliseringens möjligheter är en förutsättning för att vi ska klara de utmaningar vården står inför med ökande behov av vård i en åldrande befolkning, men även för att öka såväl patientinflytande som patientsäkerhet.

Det kan vara väldigt svårt att veta var och när man ska söka vård, därför behöver 1177 stärkas och ges utökad kompetens och tekniska möjligheter, exempelvis till videobedömningar och kontakt med läkare när det behövs.

VI VILL

- förenkla tillgång till digitala vägar för patienter att kontakta sjukvårdsinstanser
- att besök ska kunna genomföras via videosamtal om ett fysiskt besök inte behövs
- förbättra kommunikation mellan olika journalsystem inom och mellan regioner, kommuner, tandvården och privata vårdgivare
- stärka 1177 med möjlighet till videosamtal och stöd av läkare.

4.9 Vinster i välfärden

Vårdens resurser är begränsade, och vi ser ett allt större behov av vård med nya behandlingsmöjligheter och en äldre befolkning. Varje krona av de skattepengar som läggs på vården måste användas för att säkerställa hög kvalitet och tillgång - vi vill därför att vård ska drivas utan vinstsyfte. Däremot ser Miljöpartiet gärna att idéburna organisationer driver verksamheter inom Region Västmanland.

Vård ska finnas till de som behöver det, och de som är i störst behov ska gå först - inte de som har mest pengar. Privata sjukförsäkringar ska aldrig ge förtur till offentlig vård, eller trycka undan de utan försäkring.

Vårdens finansiering behöver stärkas både kortsiktigt och långsiktigt för att klara de ökade behoven.

VI VILL

- begränsa vinstuttag i vården
- begränsa ekonomisk ersättning till helt digitala vårdcentraler i andra län som dränerar sjukvården på resurser
- behålla kontrollen för effektiv och jämlik specialistvård inom Region Västmanland
- säkerställa att privata sjukförsäkringar inte påverkar att vård ges efter behov
- utöka kvalitetsgranskningen av vårdverksamheter
- göra insatser för att säkerställa Regionens kompetens att ställa krav vid upphandling av varor och tjänster.

5. Ekonomi och regional utveckling

5.1 Ekonomi och styrning

Ekonomisk tillväxt är ett verktyg för att förbättra människors livsvillkor. När ekonomin växer på bekostnad av våra livsförutsättningar på planeten, eller skapar ökade klyftor och fattigdom så missar vi själva syftet. Kortsiktig ekonomisk tillväxt kan därför aldrig vara samhällets eller politikens mål, utan ett verktyg bland andra - som ibland är relevant och ibland inte. Därför pratar vi hellre om ekonomisk utveckling - att ständigt förbättra hur det ekonomiska systemet fungerar för att skapa och fördela frihet, resurser och välfärd. Detta gäller globalt liksom lokalt - och regionalt. Regionen ska arbeta för en hållbar och cirkulär ekonomi både intern och externt.

Vi gör vad vi mäter. Politiken styr utvecklingen genom mål och prioriteringar. Vi vill säkerställa att vi mäter rätt indikatorer för rätt mål. Idag finns flera mål för verktyget ekonomin i Regionens målstyrning, men det saknas mål för en ekologiskt hållbar utveckling- detta trots att det är en absolut förutsättning för inte bara Regionens verksamhet utan också länets invånares liv och hälsa. Det finns inte heller något tydligt mål att västmanlänningarna ska må bra, vara glada eller känna framtidstro. Miljöpartiet vill prioritera människa och miljö i målstyrningen, i linje med regeringens arbete med kompletterande välfärdsåtgärder. Det ska gälla både inom organisationen, vid inköp och upphandling samt i arbetet med den regionala utveckling.

Förutom en välmående planet med ett stabilt klimat är också en stabil ekonomi för Regionen som organisation en förutsättning för en god utveckling. Region Västmanland ska i alla sina verksamheter sträva efter resurseffektivitet och hållbarhet. Detta gäller såväl användande av råvaror och produkter, som personella resurser och pengar. Ett långsiktigt perspektiv är viktigt, ibland kan investeringar idag spara mycket både pengar och problem i framtiden.

Vår utgångspunkt är att Regionens verksamheter ska vara solidariskt finansierade där skatteintäkterna är basen för långsiktighet och stabilitet. Avgifter inom hälso- och sjukvård ska vara så låga att alla vårdbehövande,

inklusive utsatta människor, kan söka vård och hämta ut sin medicin då behovet finns. Vården kan behöva större skatteresurser än idag, inte minst för att kunna arbeta bort den vårdskuld som uppstått under pandemin och bygga upp en långsiktig beredskap för framtida pandemier och katastrofer.

VI VILL

- att Regionen ska styra mot långsiktiga mål om hållbarhet och människors välmående framför kortsiktiga mål om ekonomisk tillväxt
- sätta skarpa och tydliga mål om klimat och miljö i linje med forskningen i de övergripande styrdokumenterna
- mäta utveckling i mer än pengar, i linje med regeringens arbete med kompletterande välfärdsåtgärder
- att Regionen ska ha en stabil ekonomi, där pengar används hållbart och resurseffektivt både på kort och lång sikt
- att Regionen satsar på att genomföra lönsamma investeringar för långsiktighet i ekonomin
- att Regionen ska ställa höga hållbarhetskrav i all upphandling och oftare tillämpa behovsstyrd innovationsupphandling.

5.2 Näringsliv och regional utveckling

Västmanland behöver en mångfald av stora och små företag som skapar möjlighet till försörjning, arbetstillfällen och bidrar till livskvalitet och hållbar utveckling. Vi vill ge fler företag möjlighet att utvecklas. Allt näringslivsstöd ska utgå från målen i Agenda 2030.

Västmanland ska ha en stark arbetsmarknad baserad på företag som tar hållbar utveckling på allvar. Ekologisk, social och ekonomisk utveckling måste gå hand i hand. Vår prioritet är att utveckla och underlätta för ett kretsloppssamhälle där resurser återanvänds. Tills vi har nått dit måste miljökrav och krav på energieffektivitet ställas på företagande som bygger på utnyttjande av ändliga resurser. Inga offentliga stöd ska ges till företag som inte kan redovisa hur de jobbar med dessa mål.

En hållbar arbetsmarknad förutsätter goda kommunikationer. Möjligheterna att resa kollektivt och klimatsmart måste förbättras liksom möjligheterna med distansarbete.

Stödet till små och idéburna företag

Idéburna företag, småföretag, kooperativa företagsformer och kvinnligt företagande ska ha goda möjligheter att utvecklas i länet. Särskilt stöd ska finnas för nyföretagande i socioekonomisk utsatta områden. Småföretagen måste stärkas för att arbete och försörjning ska tryggas. Formerna för så kallat socialt företagande behöver stärkas och utvecklas. Regionens näringslivsenhet ska samverka med andra organisationer för att hitta bra former för att utveckla och stötta företagarna inom dessa områden.

Delnings- och cirkulär ekonomi

Delnings- och cirkulär ekonomi ligger till grund för nya affärsmodeller som blir allt vanligare och som innebär hållbara sätt att konsumera, hållbar produktion, minskad resursanvändning, minskade transporter och kretsloppstänk. Produkter, material och energi återbrukas så långt möjligt. Genom cirkulär ekonomi skapas ett samhälle som tär mindre på människor och natur. Det ska vara enkelt och lönsamt för näringsidkare och privatpersoner att dela, reparera och återanvända produkter. Region Västmanland ska genom sin näringslivsutveckling uppmuntra, stödja och sprida kunskapen om hur delnings- och cirkulär ekonomi kan användas och utvecklas inom alla branscher inom näringslivet.

Kulturella och kreativa näringar

De kulturella och kreativa näringarna skapar möjligheter för nya konstnärliga uttryck, regional utveckling, kreativitet och innovation. De kulturella näringarna växer och omsättningen ökar i snabb takt, både i Sverige och inom den kultur som exporteras. De senaste årens snabba utveckling beror på digitalt drivna affärsmodeller samt en ökning av kulturformerna musik, design, mode och spel. Det är positivt att kulturen, utöver det värde det skapar för människor, också kan bidra till sysselsättning och utveckling i en sektor som kan vara långsiktigt

miljömässigt hållbar. Miljöpartiet värnar denna utveckling och ser ett behov av ökad samverkan mellan de sektorer som berörs. Det kan handla om ökat samarbete mellan kulturverksamheter och näringspolitiska verksamheter, regionala knutpunkter för samverkan, innovationsstöd, rådgivning och finansiellt stöd till mindre kulturbolag som befinner sig i uppstartsprocess, samt att underlätta kompetensförsörjning i en modern och internationell kreativ sektor.

Ekoturism och besöksnäring

Att fritt ströva i ett vackert naturlandskap, paddla eller cykla och njuta av lokala maträtter eller besöka historiska platser kan ge oförglömliga erfarenheter och minnen för livet. Hållbar turism är en näring med stora utvecklingsmöjligheter i länet. Det fina med ekoturismen är att den ökar förståelsen för vår natur, har en låg miljöpåverkan och gynnar den lokala näringen och regionen. Vi ser stor potential att genom utökat samarbete med länets kommuner och närliggande län byta turister med varandra och uppmuntra till hållbart resande.

Cykelturism och vandringsleder är en viktig del i ekoturismens utveckling. Region Västmanland behöver ta ett större ansvar för samordningen av friluftslivets utveckling i länet i samverkan med kommunerna så att t ex den länsgemensamma Bruksleden och cykelleder mellan kommunerna håller god och likvärdig standard.

Lokal livsmedelsproduktion

Lokal livsmedelsproduktion är av stort värde för länets utveckling både när det gäller som kulturupplevelse i form av lokalt mathantverk, restauranger och gårdsbutiker men framförallt som en del av att klara en större del av självförsörjningsgraden och minska långa transporter. Satsningar på lokalt och regionalt odlad och producerad mat stödjer ett småskaligt och innovativt företagande. Ett småskaligt jordbruk ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald och gröna jobb.

Med ökad självförsörjningsgrad av både livsmedel och varor stärks den lokala arbetsmarknaden och möjligheterna till miljövänlig produktion ökar. Region Västmanlands samarbeten, upphandlingar och investeringar ska främja

småskalighet och biologisk mångfald. Regionen ska genom sin näringslivsutveckling driva utvecklingen av och stötta lokala livsmedelsproducenter.

Industri och teknik

Regionen ska vara en drivkraft för regional samverkan för ett energismart län där vi minskar energianvändningen och ökar andelen förnybar energi. Region Västmanland ska främja utvecklingen av hållbara etableringar där siktet ska vara inställt på att vara världsledande inom någon del av det miljötekniska området (t.ex. solenergi, småskalig egenproducerad el, robotism). Samordnad varudistribution kan underlätta för mindre leverantörer och minska transporter.

Tillverkningsindustrin, samt forskning och utveckling inom energi- och miljösektorn är en förutsättning för nya gröna jobb. Runt om i världen föreslås gröna investeringsprogram för klimatet och jobben. Vi behöver sådana investeringar också i Västmanland. Vi vill att Region Västmanland arbetar för finansiering av gröna företag i tidigt utvecklingsskede. Regionen skall genom sin näringslivsutveckling styra mot en tydlig prioritering av klimatsmarta och miljö- och resurseffektiva lösningar inom alla branscher.

VI VILL

- att allt näringslivsstöd ska utgå från målen i Agenda 2030
- utveckla och stötta affärsmodeller inom delnings- och cirkulär ekonomi samt kreativa- och kulturella näringar
- stärka och utveckla formerna för socialt företagande
- öka samverkan mellan kulturverksamheter och näringspolitiska verksamheter
- utveckla och stötta ekoturismen i länet
- att lokal livsmedelsproduktion stöttas

- styra Regionens näringslivsutveckling mot klimatsmarta, miljö- och resurseffektiva lösningar
- utreda möjligheten att inrätta samordnad varudistribution.

5.3 Forskning och utveckling

Inom Regionen ska det finnas möjlighet till forskning, innovation och entreprenörskap och möjlighet att ta tillvara på ny kunskap och omsätta den i praktik. Region Västmanland ska delta aktivt i innovationsupphandlingar som syftar till att få fram nya produkter och tjänster genom samordnade inköp. Regionen ska ha ett gott formaliserat samarbete med högskolor/universitet, i synnerhet med Mälardalens Universitet.

Tyvärr är kvinnorelaterade sjukdomar och kvinnors hälsa fortfarande ett eftersatt forskningsområde. Forskning kopplat till exempelvis graviditet, förlossning och klimakteriet behöver få större utrymme och genomslag inom sjukvården.

Ett annat forskningsområde som är av stor vikt att fokusera på är äldres fysiska och psykiska hälsa. En åldrande befolkning kräver att vi fokuserar och ökar vår kunskap om hur åldrandet kopplas till sjukdom och hälsobesvär.

Tvärvetenskaplig forskning om hjälpmedel och förebyggande friskvård är avgörande för att möta de behov för ett gott liv som äldre i ett välfärdssamhälle har rätt till.

En relativt ny forskning som är på frammarsch är hur vistelser i naturen kan främja hälsan både i förebyggande och rehabiliterande syfte. Här behöver forskningen kring detta få goda möjligheter att ta fart och forskningsresultaten behöver komma sjukvården till del och användas för att på så sätt lindra, bota och förebygga hälsobesvär och sjukdomar. Ytterligare ett nytt och viktigt område där det saknas forskning är kring både möjligheter och utmaningar med digitala spel.

Det finns flera forskningsstudier som visar att kulturupplevelser kan bidra till bättre hälsa och snabbare tillfrisknande. Inte minst WHO lyfter fram detta i en rapport från 2019. Vi vill utveckla och ta till vara den kunskapen. Därför vill vi

liknande Stockholms läns landsting utöka enheten för folkhälsas uppdrag för att fungera som en brygga mellan forskning, vård och omsorg och kulturlivet.

Vi vet idag att miljögifter, trafik och buller påverkar vår hälsa negativt.

Luftföroreningar, och kemikalier orsakar både sjukdomar och dödlighet i stor utsträckning. Trots att vi vet detta får det inte i tillräcklig utsträckning genomslag för hur vi prioriterar och bygger vårt samhälle. Därför behövs fortsatt forskning på dessa områden där resultaten kan användas som en hjälp för politiken att fatta rätt och nödvändiga beslut.

VI VILL

- ge enheten för folkhälsa utökade resurser för att utreda hur kultur kan integreras i folkhälsoarbetet
- se ökat fokus på forskning om bland annat
 - kvinnorelaterade sjukdomar och hälsobesvär
 - äldres fysiska och psykiska hälsa
 - naturens och kulturens påverkan på hälsa och rehabilitering
 - kopplingen mellan miljö, trafik och hälsa
 - datorspel, spelande och spelifiering.

5.4 Arbetsmarknad och livslångt lärande

Kompetensförsörjning

Region Västmanland ska jobba aktivt med kompetensförsörjning för alla personalkategorier. Särskilt viktigt är det att Regionen erbjuder unga personer och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden vägar in till arbete. En bra löneutveckling och kompetenshöjande insatser för befintlig personal är också av största vikt. Det ska vara möjligt att göra lönekarriär inom Regionen utan att byta arbetsplats.

Alla unga ska ha möjlighet att leva ett liv som förverkligar deras egna drömmar, ambitioner och färdigheter. Lösningar som stärker ungas inträde och ställning på arbetsmarknaden ska vara i fokus för Regionens arbetsmarknadsarbete.

Skillnader i tillgången till arbete mellan olika personer ska minska. För många är det svårt att ens få in en fot på arbetsmarknaden. Speciellt svårt är det för personer som faller utanför samhällets normer, personer med funktionsnedsättning och personer som är födda utanför Sverige. Samhället behöver bli mera öppet och tillåtande. Regionen är en stor arbetsgivare och måste gå före genom att erbjuda såväl jobb som praktikplatser till personer som idag står långt ifrån arbetsmarknaden.

Livslångt lärande

Det ska vara enkelt för alla människor att lära hela livet. Det ska vara möjligt att studera i hela länet utan att tvingas flytta. Särskilt viktigt är förenklade möjligheter till en mångfald av utbildningar för att höja utbildningsnivån i hela länet. Region Västmanland behöver satsa på förbättrade möjligheter till utbildning och arbete på distans.

För Region Västmanland ska det vara självklart att aktivt och generöst stödja folkbildningens aktörer såväl studieförbund som folkhögskolor både när det gäller ekonomiska villkor och att vara en självklar samverkanspart kring olika utbildningar och verksamheter. Alla folkhögskolor, såväl vår egen Tärna folkhögskola som övriga, ska vara bärare av bildning och kultur och en arena för grön omställning och bättre integration. Vi vill att Regionen tillsammans med folkhögskolorna utvecklar formerna för samverkan med kommunerna, arbetsförmedlingen, föreningar, kulturliv och näringsliv.

Mälardalens universitet är en stark aktör för att bidra till länets utveckling och möjligheten för länets invånare att vidareutbilda sig. Det är viktigt att Regionen utvecklar sitt samarbete med akademiska lärosäten inom och utom länet och uppmuntrar dessa att erbjuda tekniska lösningar som gör att västmanlänningarna kan läsa kurser på distans om så önskas. Det ska vara lätt att utbilda sig under hela livet och parallellt under sitt yrkesliv.

För att klara av omställningen till ett samhälle som löser vår tids stora utmaningar behövs utbildningar som ger människor redskap för förändring. Kunskaper om målen i Agenda 2030 och som möjliggör en grön och rättvis omställning behöver därför vara en del av alla utbildningar som Regionen erbjuder eller stöttar på andra sätt.

VI VILL

- erbjuda ungdomar praktikplatser och sommarjobb
- öka andelen anställda personer med funktionsvariationer
- öka samverkan med utbildningsaktörer för att kunna erbjuda praktikplatser och språkpraktik
- att det ekonomiska stödet till studieförbund och folkhögskolor årligen räknas upp med minst motsvarighet till löne- och prisutvecklingen
- att Regionen tar initiativ till ett närmare samarbete med länets folkhögskolor
- att distansstudier alltid ska vara möjligt för såväl akademiska som övriga utbildningar
- att målen i Agenda 2030 ska genomsyra alla utbildningsinsatser som Regionen stöder.

6. Omvärlden

6.1 Regionernas framtid

Vår vardag finns sällan på en ort. Numera reser vi över kommungränserna flera gånger per vecka. Vi lever i klart större geografiskt område än vad våra föräldrar levde i och vi har behov av att tänka större än en kommun eller ett län. Gränserna som finns börjar kännas för små och omoderna. En region behöver anpassa sig till denna nya större geografi.

Vi ser positivt på att Region Västmanland har tagit över det regionalpolitiska utvecklingsansvaret från länsstyrelsen, och att dessa frågor nu därmed ligger på ett folkvalt fullmäktige. För många utvecklingsfrågor är dock Region Västmanland för litet. Även om samarbete över regiongränser alltid kommer att krävas, ser vi att det finns goda skäl både i frågor som rör hälso- och sjukvård och regional utveckling, som kollektivtrafik och arbetsmarknad, för att bilda större regioner än idag. Vi ser i första hand att Västmanland skulle bilda region tillsammans med 3-4 omgivande län.

6.2 Samverkan - Västmanland i Sverige, EU, världen

Ett länsövergripande arbete kräver samarbete. Arbetet att få Västmanlands tio kommuner att kraftsamla och lära av varandra kräver organiserat samarbete. En viktig del i regionaliseringsarbetet är storregionala organisationer såsom Mälardalsrådet och föreningen Bergslaget. Som medlem i EU påverkas vi också av hur EU är organiserat och EU:s sätt att tänka kring regioner. T.ex. baseras utdelning av EU-bidrag på regioner. Västmanland ska bli bättre på att söka och få EU-finansiering.

En del av Regionens verksamhet är helt beroende av andra aktörer för att det ska bli verklighet av verksamheten. Speciellt långsiktigt arbete med förebyggande

åtgärder sker ofta utanför Regionens traditionella ramar. Några områden som kräver nära samverkan med kommunerna är kollektivtrafiken, beroendevården och arbetet med minskning av våld i nära relationer.

Region Västmanland bör initiera ett arbete om regional översiktsplanering där det diskuteras placering av infrastruktur för skolor, förskolor, idrott, för täta bostadsområden och industri ur ett regionalt och ur ett kommungemensamt perspektiv. Det som är bra för Västmanland är oftast bra för den enskilda kommunen och vice versa.

Att ha bra samarbete med kommunerna är avgörande för förebyggande hälsoarbete, för att kunna förbättra invånarnas psykiska hälsa och för att ha effektiv vård över organisationsgränser. Särskilt vad gäller äldre, barn och personer med funktionsnedsättning har Regionen och kommunerna många samarbetsområden.

Vi ser samarbete på regional nivå som mycket fruktsamt då små kommuner sällan har resurser för att ligga i framkant av utvecklingen. Genom samarbete kan de få tillgång till kompetens och projekt som för kommunernas verksamheter framåt snabbare än vad de skulle klara av själva. Samverkan med andra aktörer som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är en del av såväl rehabilitering som av det förebyggande hälsoarbetet.

Samverkan över länsgränser är en förutsättning för att kunna ha tillgång till specialistvård i toppklass. Länsövergripande samarbete kan även ge fördelar för upphandlingar och för miljöarbete som når ett större geografiskt område.

Regionen ska i alla sammanhang vara en aktiv samverkanspartner för ett hållbart Västmanland, där människor trivs och mår bra.

Vill du vara med i arbetet för en grönare värld? Bli medlem!

www.mp.se/bli-medlem

**miljöpartiet
de gröna**